

Чопик Юрій Євгенович
*здобувач ступеня доктора філософії
у сфері міжнародних економічних відносин,
Західноукраїнський національний університет*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-481-1-58>

ВПЛИВ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ: ПАДІННЯ ВВП, ІНФЛЯЦІЯ, ТА ЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ

Негативний вплив повномасштабної російської агресії на економіку України був очевидним починаючи з 2022 року. Такі наслідки як падіння загального рівня ВВП та ВВП на душу населення, сильне зростання рівня інфляції, збільшення рівня бідності та загальна економічна нестабільність країни вказують на складну ситуацію в українській економіці. Після завершення війни, перед українським суспільством та владою постане важливий виклик відновлення економіки. Вже зараз можна прослідкувати основні тенденції та структуру падіння більшості економічних показників.

ВВП в час війни. Загальний рівень ВВП України під час повномасштабної війни пережив найбільше падіння з часів незалежності (після 1991 року). Якщо оцінити графік, поданий на рисунку 1, можна побачити, що у XXI столітті Україна тричі впритул наближалась до відмітки ВВП у 200 мільярдів доларів США, і кожного разу економіка зазнавала удару. Зокрема, до світової економічної кризи 2008 року, Україна досягла рівня ВВП 188 мільярдів доларів, після чого цей показник зазнав падіння на більше ніж 15% [3]. До першого вторгнення РФ в Україну, рівень ВВП перетнув позначку в 190 мільярдів доларів, після чого два роки поспіль падав на 10%, поки нарешті зміг стабілізуватись та стати позитивним на чотирирічний період [3]. Нарешті, у 2022 році, відновившись після кризи, спричиненої світовою епідемією Covid-19, українська

економіка зазнала падіння ВВП близько 29% [3]. Тобто за один рік, який Україна майже повністю провела в стані війни, ВВП знизився майже вдвічі сильніше, ніж внаслідок світової економічної кризи 2008 року, або майже втричі сильніше, ніж у перший рік після анексії Криму та вторгнення РФ на територію Донбасу. Причини падіння ВВП внаслідок війни є очевидними, і включають, зокрема, втрату територій (на сьогодні РФ окупувала близько 26% України [1]; до повномасштабного вторгнення вже були окуповані близько 7%). Разом з територією, були втрачені і виробничі потужності. Воєнний стан та внутрішня нестабільність відштовхнули велику кількість інвестицій, (внутрішніх, та, особливо, зовнішніх). Варто також наголосити на виїзді мільйонів людей, який наведено як критичний негативний фактор і попередньому підрозділі роботи. Окрім цього, продовжується систематичне знищення української інфраструктури, включно з енергетикою та промисловістю російськими військами, зокрема їх ракетними та дронними обстрілами. За такої ситуації складно прогнозувати, як змінюватиметься рівень ВВП України в майбутні декілька років; здебільшого ці зміни залежатимуть від розвитку подій у війні.

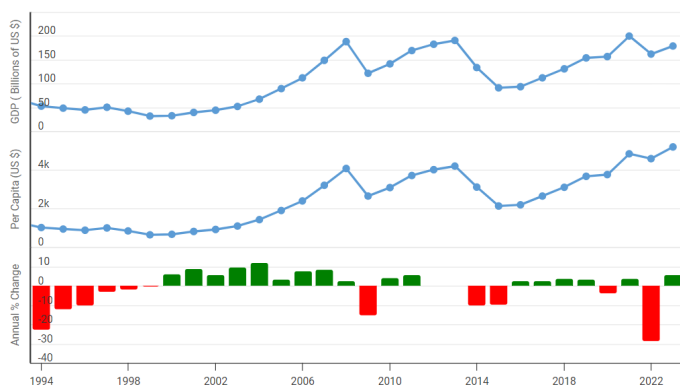

Рис. 1. ВВП України 1987–2024 рр.

Джерело: [3]

Інфляція в час війни. Рівень інфляції в Україні також суттєво виріс після початку повномасштабного вторгнення РФ. Знову таки, можна відзначити три основні моменти суттєвого і нерівномірного зростання інфляції протягом останніх десятиліть. Під час світової економічної кризи 2008 року, інфляція перетнула позначку у 25%. Перше вторгнення РФ призвело до найбільшого стрибка цього показника – на рівень більше 48%. У приблизно той же період відбулась девальвація гривні відносно долара США приблизно вдвічі. У перший рік повномасштабного вторгнення, інфляція в Україні перетнула позначку у 20%, що майже на 11% вище у порівнянні з 2021 роком [4]. Найвищою була точка у 26% наприкінці 2022 року, після чого інфляція в Україні пішла на відносний спад та наблизилась до довоєнних показників [4], що відображено на рисунку 2. Причиною високої інфляції називають, зокрема, фінансування бюджету за рахунок емісії коштів в перший рік повномасштабного вторгнення [5]. Проте, згідно з оцінками різних експертів, вона була багато в чому необхідною та незворотною, оскільки витрати держави (зокрема на оборону) зростали, а податків стало надходити значно менше [5].

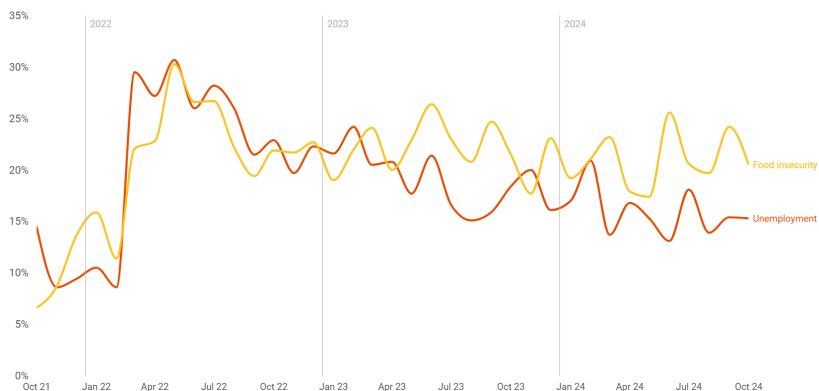
Рис. 2. Рівень інфляції в Україні 1993–2024 рр.

Джерело: [4]

Теперішній спад інфляції у звіті Європарламенту (відділу економічного управління) пов'язують з такими показниками як вищі рівні врожаю, зниження світових цін на енергоносії, та економічну політику, що впроваджувалась національним банком України (НБУ) у 2023 році [2]. Таким чином, інфляція – це ще один з показників, за яким можна побачити, наскільки повномасштабна війна з РФ вдарила по економіці держави. Попри те, що, як можна побачити з графіків, Україні загалом вдалось втримати рівень інфляції під відносним контролем, майбутні роки, особливо за продовження активної фази повномасштабної війни, можуть принести нові випробування для економіки держави. Більшість позитивних прогнозів на зниження рівня інфляції у 2025–2026 роках базуються на припущеннях, що війна в Україні буде завершена або суттєво наближена до кінця у 2025 році [2]. Окрім того, як і у випадках з іншими економічними показниками, можна припустити, що без продовження масштабної міжнародної підтримки (зокрема США та ЄС) українського бюджету, навіть за наявності ефективних державних політик, буде складно втримати сьогоднішні відносно позитивні тренди.

Рівень бідності в Україні. Оцінюючи вплив війни на економіку, окрім таких важливих, але не завжди цілком ілюстративних показників як ВВП чи рівень інфляції, важливо також розглянути, як змінюється безпосередньо життя людей в Україні та їх доходи. Зокрема, потрібно оцінити те як змінились рівні безробіття та бідності. За даними українського Держстату, у жовтні 2024 року рівень безробіття в Україні становив 15,3%. Один із показників рівня бідності, частина людей, які змушені економити на продуктах харчування, досягнув 20,5% згідно із нещодавніми опитуваннями (відображено на графіку нижче, рисунок 3). В травні 2022 року обидва рівні майже збігались і досягали 30% [7]. Таким чином, станом на завершення 2024 року, показники бідності та безробіття в Україні стали нижчими, якщо порівнювати із нещодавною ситуацією. Тим не менше, ці показники все ще є дуже високими і загрозливими для населення в довгостроковій

перспективі. Навіть гіршою є статистика, яку пропонує Світовий Банк. Згідно із дослідженням, 29% населення України (за оцінками організації, це 9 із 32-х мільйонів) на сьогодні живе за межею бідності, оскільки російське вторгнення продовжує руйнувати економіку країни [6]. Згідно з регіональним директором Світового банку у справах Східної Європи, ситуація була б гіршою, якби Україна не отримала суттєву зовнішню бюджетну підтримку для виплати пенсій, а також зарплат вчителям, лікарям та іншим категоріям громадян [6] (на рисунку 4 можна побачити, що НБУ лише трохи випереджає США серед джерел наповнення державного бюджету України). Таким чином, ще раз підтверджується теза про критичну важливість зовнішньої підтримки для економіки держави.

**Рис. 3. «Рівні безробіття
та заощаджень на продуктах»**

Джерело: [7]

Джерела фінансування державного бюджету в період війни¹

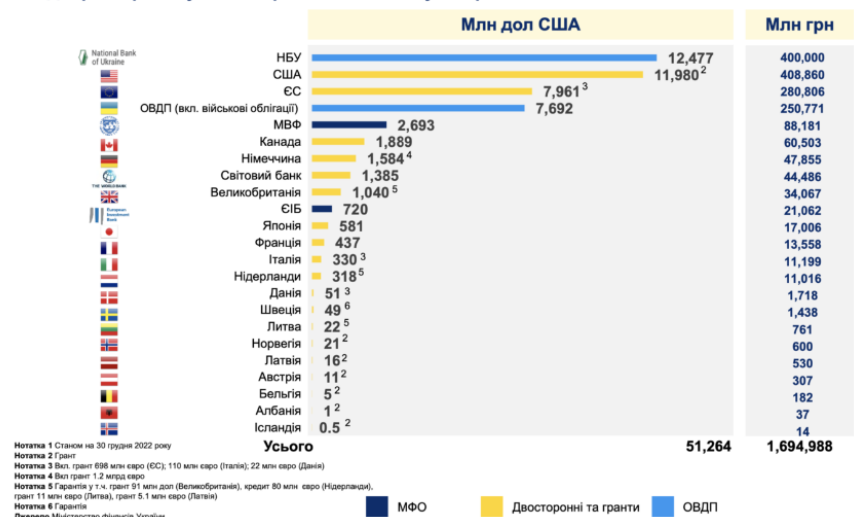

Рис. 4. «Джерела фінансування державного бюджету в період війни»

Джерело: [5]

Література:

1. Shcherbak A. Over one-quarter of Ukrainian territory remains under Russian occupation – Zelenskyy. NV. 2024. URL: <https://english.nv.ua/nation/26-of-ukrainian-territory-remains-under-russian-occupation-zelenskyy-50390045.html>
2. Briefing: two years of war: The state of the Ukrainian economy in 10 charts. EGOV, European Parliament. 2024. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/747858/IPOL_BRI\(2024\)747858_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/747858/IPOL_BRI(2024)747858_EN.pdf)
3. Ukraine GDP 1987–2024. Macrotrends. 2024. URL: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/UKR/ukraine/gdp-gross-domestic-product>.
4. Ukraine Inflation Rate 1993–2024. Macrotrends. 2024. URL: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/ukr/ukraine/inflation-rate-cpi>.
5. Панченко О. Як економіка України працює під час війни. Великий експлейнер про бюджет, податки та курс долара. The Village. 2023. URL: <https://www.village.com.ua/village/business/how/346117-scho-treba-znati-pro-ekonomiku-pid-chas-viyni-velikiy-ekspleyner-pro-podatki-groshi-z-za-kordonu-y-ku>

6. Shalal A. World Bank says 1.8 mln additional Ukrainians in poverty as Russia's war drags on. *Reuters*. 2024. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/world-bank-says-18-mln-additional-ukrainians-poverty-russias-war-drags-2024-05-30/>
7. Ukraine War Economy Tracker. *Centre for Economic Strategy*. 2024. URL: <https://ces.org.ua/en/tracker-economy-during-the-war/>